

MERI LIN BRAKT

BELA HRIZANTEMA

Prevela

Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Mary Lynn

WHITE CHRYSANTHEMUM

Copyright © 2018 by Mary Lynn Ltd

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

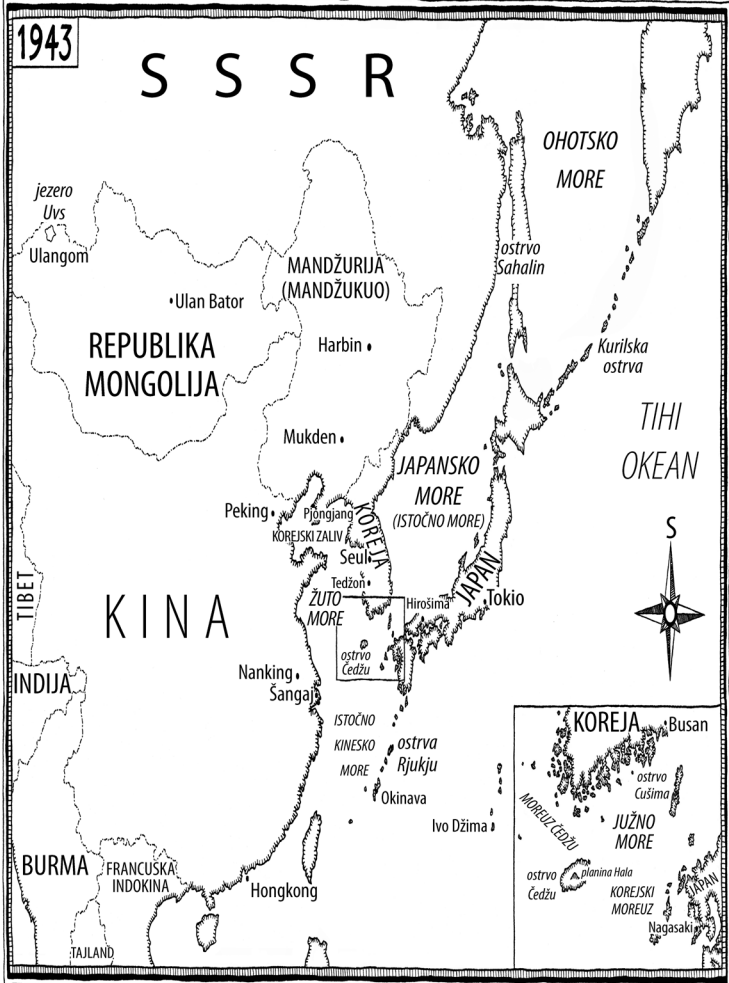

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Niku

Bezmalob je zora, a polutama pravi čudne senke po stazi. Hana zaokuplja sebe drugim mislima da ne bi zamišljala stvorenja koja grabe ka njenim gležnjevima. Ide prateći majku, dole ka moru. Duga košulja se vijori za njom na blagom vetru. Iza njih tupkaju tihi koraci, pa i bez osvrtanja zna da ih prati otac, s njenom još usnulom sestricom u naručju. Na obali ih uveliko čeka šaćica žena. Prepoznaje im lica u sve jačem svetlu sva-nuća, ali šamanka joj je nepoznata. Sveta žena je odevena u tradicionalnu crveno-mastiljastu haljinu zvanu hanbok, a čim su svi sišli do peska, započinje igru.

Zbijene prilike se odmiču od njenih uzvrtloženih pokreta i pretapaju se u malu grupu, opčinjene šamankinom okretnošću. Peva pozdrav Morskom bogu-zmaju, pozdravlja ga dobrodošlicom u ime njihovog ostrva, mami ga da prođe bambusovim kapijama do spokojnih obala Čedžua. Sunce iskri na horizontu, tačkica zlata s prelivom duginih boja, a Hana trepće pred mladošću novorođenog dana. Taj obred je zabranjen, ukinut zakonom okupatorskih japanskih vlasti, ali majka je bila uporna da se održi vajakadašnji ritual gut* pre njenog

---

* Gut ili kut – obred prinošenja ponuda ili žrtava bogovima ili precima. (Prim. prev.)

---

prvog zaranjanja u ulozi punopravne henjo. Šamanka moli za zaštitu i za obilan ulov. Dok šamanka do u beskraj ponavlja te reči, majka ćuška Hanu u rame, pa se zajedno klanjaju; dodiruju čelom vlažni pesak u čast bliskog dolaska Morskog boga-zmaja. Uspravlja se, a sestrin sanjivi glas šapuće: „Hoću i ja da ronim“, i čežnja u njemu dira Hanu u srce. „Stajćeš jednom i ti ovde, vrlo brzo, mala sestro, a ja ću biti tu kraj tebe da ti poželim dobrodošlicu“, odgovara šapatom, uverena u budućnost koja je pred njima.

Slana morska voda curi joj niz slepoočnicu, pa je otire nadlanicom. Sad sam henjo, razmišlja Hana posmatrajući šamanku kako kovitla bele vrpce ukrug duž obale. Pruža se da uhvati sestru za ručicu. Stoje jedna kraj druge i slušaju kako se talasi obrušavaju na žalost. Šum okeana je jedini zvuk dok žene u grupici nemo potvrđuju da je primljena u njihov red. Kad sunce bude skroz izniklo iznad okeanskih talasa, zaroniće sa drugim henjo u dublje vode i zauzeće svoje mesto među ženama mora. Ali najpre se moraju potajno vratiti kućama, skrivajući se od znatiželjnih očiju.

Hana, dođi kući! Sestrin glas odjekuje u njenim ušima, naglo je vraćajući u sadašnjost, u tu sobu s vojnikom koji i dalje spava na podu kraj nje. Obred bleđi i stapa se s mrakom. U očajničkoj želji da mu ne dozvoli da ode, Hana snažno žmuri.

Drže je zatočenu nepuna dva meseca, ali vreme tu prolazi mučno sporo. Trudi se da se ne osvrće na ono što je izdržala, što su je primoravali da radi, što joj zapovedaju da bude. Kod kuće je bila neko drugi, nešto drugo.

Otad kao da je prošla večnost i Hana se oseća bliže grobu nego uspomenu na svoj dom. Majčinom licu koje pliva

---

naviše da se susretne s njom u vodama okeana. Slanoj vodi na usnama. Komadićima sećanja na neki srećniji svet.

Obred je bio obred moći i snage, baš onakav kakve su žene mora, baš onakav kakva je Hana. Vojnik kraj nje se komeša. Neće je poraziti, zaklinje se u sebi. Leži budna svu noć zamišljajući kako će pobeći.

Hana

Čedžu, leto 1943.

Hana ima šesnaest godina i ne poznaje drugi život sem života pod okupacijom. Japan je anektirao Koreju 1910, pa Hana tečno govori japanski, učila je u školi o japanskoj istoriji i kulturi i zabranjeno joj je da govori, čita i piše na maternjem korejskom. Ona je građanka drugog reda s pravima drugog reda u sopstvenoj zemlji, no to ne umanjuje njen korejski ponos. Hana i njena majka su henjo, žene mora, i same zarađuju sebi hleb. Žive u majušnom selu na južnoj obali Čedžua, gde rone u zatonu skrivenom od glavnog druma što vodi u grad. Hanin otac je ribar. Krstari Južnim morem s drugim muškarcima iz sela, izbegava carske ribarske brodove koji haraju priobalnim vodama Koreje i šalju otete proizvode u matični Japan. Hana i njena majka imaju dodira s japanskim vojnicima samo kad odu na pijacu da prodaju dnevni ulov. To im stvara osećaj slobode kakav nemaju baš mnogi na drugom kraju ostrva, pa čak ni u kopnenom delu Koreje,

---

na stotinu pedesetak kilometara severno od njih. Okupacija je tabu tema, naročito na pijaci; samo se hrabri usuđuju da je pokrenu, pa čak i oni tek šapatom, iza skupljene šake. Seljaci su siti ogromnih poreza, prinudnih *donacija* za ratne potrebe, odvođenja muškaraca da se bore na frontu i dece da rade po fabrikama u Japanu.

Na Haninom ostrvu ronjenje je ženski posao. Njihova tela su bolje skrojena za hladne dubine okeana nego muška. Duže mogu bez vazduha, dublje plivaju, bolje zadržavaju telesnu toplotu, pa zato žene Čedžua vekovima uživaju retku nezavisnost. Hana je krenula za majkom u okean još veoma rano. Učenje plivanja počelo je od trena kad je bila u stanju sama da digne glavu, iako je imala gotovo jedanaest godina kad ju je majka prvi put povelu u dublje vode i pokazala joj kako se morsko uvo odseca od kamena na dnu. Od uzbuđenja, Hana je ostala bez vazduha pre nego što je očekivala, pa je morala da pohita naviše kako bi udahнула. Pluća su htela da joj puknu. Konačno izbivši na površinu, uvukla je više vode nego kiseonika. Pljujući, s bradom jedva iznad talasa, izgubila je orijentaciju i uspaničila se. Iznenadno ju je poklopio talas i očas je potopio. Dodatno se nagutala vode dok joj je glava bila pod površinom.

Majka je jednom rukom izdigla Hani lice iznad vode. Između napada razdornog kašlja, Hana je grabila vazduh. Nos i ždrelo su joj goreli. Majčina ruka, čvrsto podmetnuta pod potiljak, bila joj je uzdanica dok nije došla k sebi.

„Dok se penješ, uvek gledaj ka obali, inače bi mogla da odlutaš“, kazala je majka i obrnula Hanu prema kopnu. Tamo je na pesku sedela njena mlađa sestra, čuvajući kofe sa ulovom od tog dana. „Posle svakog zaranjanja traži pogledom sestru. Nikad to ne zaboravljaj. Ako vidiš nju, bezbedna si.“

Kad je Hana opet normalno prodisala, majka ju je pustila i vratila se ronjenju, izvevši spor kolut napred i otisnuvši se

---

u dubine okeana. Hana je posmatrala sestru još koji časak, upijajući pogledom taj spokojni prizor, nju kako se odmarala na žalu i čeka svoje da se vrate sa mora. Povrativši se u potpunosti, Hana je zaplivala ka bovi i dodala svoje morsko uvo majčinom ulovu, bezbedno smeštenom u mrežu. Onda je i sama izvela kolut, zaronivši u damaravu utrobu okeana, u potrazi za još nekim morskim stvorom kog će dodati zajedničkoj berbi.

Sestra je bila premala da roni s njima kad su toliko daleko od obale. Hana bi ponekad, kad izbije na površinu, pogledala najpre ka žalu i videla sestru kako juri za galebovima, mašući granama kao pomamna. Ličila je na leptira koji igrajući prolazi kroz Hanino vidno polje.

Hana je imala već sedam godina kad joj se konačno rodila sestra. Brinula se da će čitavog života ostati jedinica. Dugo je već priželjkivala mlađu sestru ili brata – sve njene drugarice imale su po dvoje, troje, čak četvoro braće ili sestara da se igraju s njima svakog dana i dele s njima teret kućnih obaveza, dok je ona morala sve da snosi sama. Ali onda je majka zatrudnela i Hanu je ispunila takva nada da bi zasjala od sreće kad god ugleda majčin sve veći stomak.

„Danas si mnogo deblja, zar ne, majko?“, upitala je na jutro onog dana kad će joj se roditi sestra.

„Veoma, veoma debela, i nije mi nimalo prijatno!“, uzvratila je majka i zagolicala Hanu po zategnutom stomačiću.

Ona se obrnula na leđa i oduševljeno se zakikotala. Čim je povratila dah, Hana je sela kraj majke i položila šaku na najispupčeniju oblinu njenog isturenog trbuha.

„Sigurno je još malo pa gotova ta moja sestra ili brat, je li tako, majko?“

„Još malo pa gotova? Pričaš kao da u stomaku kuvam pirinač, ludice!“

„Ne pirinač, nego moja nova sestra... ili brat“, brzo je dodala Hana i osetila stidljiv udarac nožice o dlan. „Kad će da izađe?“

„Kakva nestrpljiva ćerka sedi pored mene!“ Majka je rezignirano zavrtela glavom. „Šta bi više volela, sestru ili brata?“

Hana je znala da ispravan odgovor glasi „brata“, da bi otac imao sina kom će preneti svoje ribarsko znanje, ali u glavi je odgovorila drugačije. *Nadam se da ćeš roditi ćerku, pa da jednog dana pliva u moru sa mnom.*

Majka je počela da se porađa uveče, a kad su pokazali Hani sestricu, nije mogla da obuzda sreću. Razvukla je najveći osmeh koji je njeno lice dotad upoznalo, a ipak se svim silama potrudila da progovori kao da je razočarana.

„Krivo mi je što nije sin, majko, istinski mi je krivo“, kazala je Hana vrteći glavom tobož žalosno.

A onda se okrenula ka ocu i povukla ga za rukav košulje. On se nagao, a ona je savila šake oko njegovog uva.

„Oče, moram nešto da ti priznam. Mnogo mi je krivo zbog tebe što nije sin da ga učiš svom ribarskom znanju, ali...“ Duboko je udahnula pre nego što će dovršiti. „Ali presrećna sam što imam sestru s kojom ću plivati.“

„Zaista?“, upitao je on.

„Da, ali nemoj da kažeš majci.“

Sa svojih sedam godina Hana nije bila vična umetnosti šaputanja, pa se među najbližim prijateljima razlegao blag smeh. Hana se učutala. Uši su joj buktale. Sakrila se iza oca i izvirila ka majci ispod njegove ruke kako bi proverila da li ju je i ona čula. Majka se zagledala u stariju ćerku, a onda u gladnu bebicu što je coktala dojku, pa se šapatom obratila novorođenoj kćeri, taman toliko glasno da i Hana čuje.

„Ti si najvoljenija mlađa sestra na čitavom Čedžuu. Znaš li to? Niko te nikada neće voleti više od tvoje starije sestre.“

Digavši pogled ka Hani, dala joj je znak da joj priđe. Odrasli u sobi utišali su se kad je Hana klekla kraj majke.

„Sad si joj ti zaštitnica, Hana“, kazala je majka ozbiljnim tonom.

Hana je piljila u majušnu sestru. Pružila je ruku da pomiluje crni čuperak kose što joj je štrčao na glavi.

„Kako je meka!“, izustila je zadivljeno Hana.

„Čuješ li šta sam rekla? Sad si starija sestra, a to nosi i svoje odgovornosti, među kojima je prva ta da joj budeš zaštitnica. Neću uvek biti prisutna; živimo od ronjenja i prodaje na pijaci, pa će na tebi biti odsad pa nadalje da čuvaš sestru onda kad ja to ne mogu. Hoću li smeti da se oslonim na tebe?“, upitala je majka strogim glasom.

Hani je ruka poletela natrag ka boku. Naklonila se i poslušno odgovorila:

„Da, majko, čuvaću je. Obećavam.“

„Obećanja se daju zauvek, Hana. Ne zaboravi to.“

„Pamtiću, majko, zauvek“, odgovorila je Hana, očiju prikovanih za lice njene sestrice, koja je mirno dremala. Iz otvorenih malih usta slivalo se sa strane mleko, te ga je majka obrisala palcem.

Kako su prolazile godine, a ona počela da roni s majkom u dubljim vodama, Hana se navikla da vidi u daljini sestru, devojčicu s kojom je noću spavala pod istim ćebetom i kojoj je u tami šapatom pripovedala šašave priče, sve dok konačno ne podleigne snu. Devojčicu koja se smejala svemu živom, takvim smehom da bi joj se priključio svako ko se zatekne blizu. Postala je za Hanu sidro koje je vezuje za obalu i život.

Hana zna da zaštita sestre znači da treba da je sklanja od japanskih vojnika. Majka joj tu pouku tuvi u glavu: *Nikad*

---

im ne dozvoli da vas vide! A pre svega, nikad ne dozvoli da se zatekneš nasamo s nekim vojnikom! Majčine reči opomene pune su zloslutnog straha i šesnaestogodišnja Hana smatra da su imale sreće što se to nikad nije desilo. No to će se promeniti jednog vrelog letnjeg dana.

U to pozno popodne, kad su ostale žene već davno otišle na pijacu, Hana će prvi put ugledati kaplara Morimota. Majka je htela da napuni još jednu mrežu za bolesnu prijateljicu koja tog dana nije mogla da roni. Majka se uvek prva nudila da pomogne. Hana izranja da udahne i gleda ka obali. Sestra čuči na pesku, natkriljuje šakom oči da bi pogledala tamo gde su Hana i majka. Sestra sad ima devet godina i dovoljno je velika da ostaje sama na obali, ali ipak premala da pliva u dubokoj vodi s Hanom i majkom. Sitna je za svoj uzrast i još nije izdržljiv plivač.

Hana je upravo pronašla ogromnog zavojitog puža i taman dok se sprema da dozove sestru i iskaže radost, opaža nekog muškarca koji ide ka žalu. Motajući nogama da bi se izdigla i jasnije ga videla, Hana shvata da je to japanski vojnik. Iznenada je steže grč pod grudima. Zašto je tu? Nikad se toliko ne udaljuju od selâ. Preleće pogledom žalo zatona da proveri ima li ih još, ali ovaj je sam. Ide pravo ka njenoj sestri.

Stenovit prevoj zaklanja sestru od njegovih očiju, ali neće je još dugo kriti. Ako vojnik ne promeni pravac, naići će pravo na nju, a onda će je odvesti – poslaće je brodom u neku fabriku u Japanu, kao i sve one druge devojčice što nestaju iz selâ. Njena sestra nije dovoljno jaka da preživi rad u fabrici i surove uslove kakvima ih podvrgavaju. Premala je i previše voljena da bi je odveli.

Tražeći pogledom majku na horizontu, Hana shvata da je majka u dubini i pojma nema da taj japanski vojnik ide ka rubu vode. Nema vremena da čeka majku da izroni, a sve i

kad bi izronila, predaleko je, traži ulov kod ivice spruda, tamo gde se obrušava u divovsku provaliju kojoj se kilometrima ne vidi dno. Hanin je posao da štiti mlađu sestru. Dala je majci obećanje i namerava da ga održi.

Hana zaranja pod vodu, pliva ka žalu najbrže što može. Samo joj ostaje nada da će stići do sestre pre vojnika. Ako mu dovoljno odvuče pažnju, možda će sestra uspeti da se odšunja i sakrije se u susednom zatonu, a onda Hana može opet da pobegne u okean. Valjda ne bi pošao za njom u vodu?

Morska struja je udara kao da očajnički želi da je odvuče natrag na pučinu, na bezbedno. Uspaničena, izbija kroz površinu vode i duboko udiše, načas osmotrivši dokle je vojnik stigao. On i dalje ide ka stenovitom grebenu.

Produžuje plivajući nad talasima, svesna da se izložila, ali neizdrživo joj je da ostane duže pod vodom jer ju je strah da će propustiti vojnikovo kretanje. Taman kad je na pola puta do sestre, vidi da je stao. Pretura po džepu, nešto traži. Ponovo uronivši glavu pod vodu, Hana pliva još brže. Pri sledećem udisaju, vidi ga kako pali cigaretu. Sa svakim njenim daljim udisajem, vojnik se pomera još za trun. Izbacuje oblak dima, povlači novi dim, izbacuje ga, a onda se osvrće ka okeanu i primećuje Hanu kako žurno pliva ka njemu.

Na svega deset metara od obale, ispunjava je nada da vojnik ne može da vidi njenu mlađu sestru odatle gde stoji. Nju još skrivaju stene, ali to neće potrajati dugo. Ručice su joj na kamenitom pesku i počinje da se otiskuje i ustaje. Hana ne može da joj vikne da se ne diže. Pliva još brže.

Hana uranja pod površ, sklanja vodu sebi s puta sa svakim zaveslajem, do trena kad joj šaka dotiče peščano dno. Tu skače na noge i trkom prelazi poslednjih nekoliko metara plićaka. Možda joj je i viknuo nešto dok trči ka prevoju, ali ne čuje ga. Srce joj grmi u ušima, zaglušuje svaki drugi zvuk.

Ima utisak da je prevalila pola sveta u toj jurnjavi ka obali, ali još ne sme da stane. Noge joj lete po pesku, ka sestri, koja se u blaženom neznanju osmehuje Hani i sprema se da je pozdravi. Pre no što je sestra stigla da progovori, Hana kidiše na nju, grabi je za ramena i obara je na tle.

Poklapa šakom sestri usta da ne bi viknula. Videvši Hani-no lice nad sobom, i sama je dovoljno mudra da ne viče. Hana joj je uputila pogled kakav razumeju samo mlađe sestre. Utiskuje je u pesak, prosto bi želela da je zakopa kako bi je skrila od vojnikovih očiju, ali za to nema vremena.

„Kud si nestala?“, doziva vojnik Hanu. Stoji na niskom stenovitom grebenu iznad žala. Ako se pomeri do same ivice, moći će da pogleda naniže i ispod sebe vidi obe kako leže. „Je li se to sirena preobrazila u devojčicu?“

Čizme mu škripuću po kamenju nad njima. Sestrino drhtavo telo krhko počiva u Haninim rukama. Strah joj je zara-zan, pa sad i Hana počinje da drhti. Shvata da njena sestra nema kud da pobegne. Vojnik odozgo ima pogled na sve strane. Obe će morati da umaknu u okean, ali sestra ne može predugo da pliva. Hana može da ostane u dubini satima, no sestrice će se udaviti ako vojnik odluči da ih čeka. Nema nikakav plan. Nemaju kud da beže. Ta svest joj se uvalila u utrobu kao kamen.

Polako sklanja ruku sa sestrih usta i poslednji put posmatra njeno preplašeno lice, a onda ustaje. Vojnikove oči su oštre, oseća njihov prodorni dodir dok gmižu po njenom telu.

„Nije devojčica, nego odrasla žena“, izgovara vojnik i smeje se tiho, brundavo.

Ima svetlosmeđu uniformu i cokule, takođe kapu koja mu zaklanja senkom lice. Oči su mu crne kao taj kameniti greben pod nogama. Hana još nastoji da povrati snagu nakon

plivanja do obale, i svaki put kad s mukom udahne vazduh, on joj okrzne pogledom grudi. Bela košulja za ronjenje skrojena je od tankog platna, pa Hana žurno skriva grudi kosom. Iz platnenih kratkih pantalona cedi se voda niz njene noge koje se tresu.

„Šta to kriješ od mene?“ pita vojnik, upinjući se da izviri preko grebena.

„Ništa“, brzo odgovara Hana. Odmiče se od sestre, primorava njegov pogled da pođe za njom. „Samo... jedan poseban ulov. Neću da pomislite da nije ničiji. Moj je, znate.“ Izvlači jednu kofu na greben, da odvede vojnika dalje od mesta gde leži njena sestra.

Pažnja mu je i dalje prikovana za Hanu. Nakon kraće ćutnje, prelazi pogledom po moru, pa tamo-amo po žalu.

„Što si još ovde? Sve ostale su otišle na pijacu.“

„Drugarica mi se razbolela, lovim i za nju da ne bi ostala gladna.“ To je delom istina, pa lako prelazi preko jezika.

On se i dalje obazire oko sebe kao da traga za svedocima. Hana gleda ka majčinoj bovi, ali majke nema tamo. Još nije videla vojnika, možda čak nije primetila ni da je Hana odsutna. Hana počinje da brine da se majci nije nešto desilo ispod površine. Previše misli preplavljuje joj mozak. Vojnik iznova kreće da razgleda ivicu kamenog prevoja, kao da sluti da je iza njena sestra. Hana brzo razmišlja.

„Mogu da vam ih prodam ako ste gladni. Možda možete da donesete svojim prijateljima.“

Ne deluje da ga je ubedila, pa zato pokušava da primakne kofu bliže njemu. Morska voda se preliva preko oboda, te se vojnik brzo odmiče da mu ne bi nakvasila čizme.

„Stvarno izvinite“, žurno izgovara ona umirujući kofu.

„Gde su tvoji?“

Tim pitanjem ju je zaskočio nespremnu. Hana prelazi pogledom po vodi i vidi majčinu glavu kako se pomalja iza jednog talasa. Očev brodić je daleko na moru. Ona i sestra su same s vojnikom. Obrće se ka njemu taman u trenutku kad se pojavljuju još dvojica. Idu ka njoj.

U glavi joj odjekuju majčine reči: *A pre svega, nikad ne dozvoli da se zatekneš nasamo s nekim vojnikom!* Hanu sad više neće spasti nikakve reči. Nema ni moći ni nezavisnosti u prisustvu carskih vojnika. Mogu da joj rade šta hoće, zna to, ali nije samo ona izložena opasnosti. Otrže pogled od gipkih talasa koji je mame da opet zaroni u njih, da pobegne.

„Umrli su.“ Te reči zvuče istinito čak i njenim ušima. Ako je siročče, neće morati nikog da učutkuju nakon njene otmice. Njeni će biti bezbedni.

„Tragična sirena“, kaže on i osmehuje se. „U moru se stvarno mogu naći razna blaga.“

„Šta to tu imaš, kaplare Morimoto?“, dovikuje jedan od vojnika što se bliže.

Morimoto se ne osvrće ka njima, oči su mu i dalje uprte u Hanu. Ona dvojica je opkoljavaju, jedan sleva, drugi zdesna. Morimoto im daje znak kratko trznuvši glavom, a onda započinje mukotrpnim uspon uz pesak, otkuda je i došao. Vojnici je grabe za mišice i kreću za njim vukući je.

Hana ne vrišti. Ako bi sestra pokušala da joj pomogne, prosto bi i nju odveli. Hana neće pogaziti obećanje da će čuvati sestru. Zato polazi ne izgovarajući ni reč, ali noge joj prkose, nemušto se protiveći, i odbijaju saradnju. Više iz njenog tela kao beskorisni trupci, vuku je naniže, mada to vojnicima ne predstavlja smetnju. Stežu je jače i izdižu je od tla, pa joj se sad nožni prsti vuku, crtajući tanke tragove u pesku.

Emi

Čedžu, decembar 2011.

Duž obzorja se proteže tanka narandžasta linija, obasjavajući sivo decembarsko nebo nad tamnim vodama Južnog mora. Emina kolena se bune u te hladne sate pred zoru. Leva noga kao da joj je otežala. Pomalo se vuče za njom dok se gega ka obali. Druge žene su već tamo, oblače ronilačka odela i stavljaju maske. Tek šaćica redovnih stoji kraj vode, drhteći, u različitim fazama razodevenosti. Emi za tako oskudno prisustvo žena krivi zimsko jutro. Dok je bila mlada, i sama bi dobro promislila da li da ustane iz toplog kreveta kako bi zaronila u ledenu vodu, ali godine su je prekalile.

Pri polovini kamenitog žala, Emi čuje kako Džin Hi pripoveda ženama priču. Jednu od Eminih omiljenih priča. Ona i Džin Hi odrasle su zajedno. Prijateljstvo im traje već gotovo sedam decenija, preživelo je dva rata. Njene ruke pomamno razmahuju, kao krila pokvarene vetrenjače, te Emi osluškuje čekajući dramsku pauzu koja uvek prethodi smehu. Nalet

vetra odiže plavu ceradu uvis i otkriva stari ribarski čamac kom se bela boja ljušti i kovrdža. Graktav smeh odleće za vetrom, a čamac opet nestaje pod plavim najlonom. Glasovi njenih prijateljica, promukli od hladnoće, prijatnost su za njene uši. Džin Hi primećuje da Emi ćopa ka njima, sporo kao kornjača, te diže ruku i dočekuje je svojim vernim salutiranjem. Ostale dame se obrću i mašu u znak dobrodošlice.

„Tebe čekamo“, viče Džin Hi. „Danas si se nešto uspavala?“

Emi ne traći energiju na odgovor. Pažljivo izviđa pogledom oštro kamenje na žalu da se ne bi okliznula. Kolena su joj se razgibala, pa hramlje manje upadljivo. Leva noga gotovo da u korak prati desnu. Ostale čekaju da stigne do njih pre nego što će nevoljno poći u vodu. Emi je već u ronilačkom odelu. Život u kući na svega koji korak od žala ima svojih prednosti, makar to bila i najobičnija malecna straćara. Oba deteta su joj odrasla i žive u Seulu, pa joj samo treba mesto gde će spavati i kuvati sebi, a straćara joj taman za toliko i služi. Džin Hi joj pruža masku u trenutku kad pristiže.

„Šta ti je?“, pita Emi. „Imam svoju.“ Vadi masku iz ručnog frižidera od stiropora i pokazuje je Džin Hi.

„Tu starudiju? Ispucala je, a guma joj se sto puta kidala.“ Džin Hi pljuje na žalo. „Ova je nova. Sin mi je doneo dva komada iz Tedžona.“ Kucka po staklu maske istovetne kao što je ona koju je već stavila na lice.

Emi podrobno zagleda novu masku. Svetlocrvene je boje, a na staklu je odštampano *KALJENO*. Lepa je, a u Emi se javlja osećaj umora pri pogledu na staru. Gumeni remen je na tri mesta vezan u jak čvor, na levoj strani stakla je okrnjeni deo koji joj ometa vidik pod vodom. Još nije procurila, ali to će se danas-sutra desiti.

„Pa hajde, stavi je, videćeš“, podstiče je Džin Hi.

Emi okleva. Pipka sjajnu staklenu ploču. U moru su ostale žene već pustile svoje bove da obeleže mesta gde rone. Glave im poigravaju na vodi kraj plutajućih narandžastih bova, jedna po jedna zaranjaju pod blage jutarnje talase. Emi ih koji časak posmatra, a potom vraća masku Džin Hi.

„Donela sam je tebi“, uzvraća Džin Hi i gura masku od sebe. „Ne treba mi. Dovoljna mi je jedna nova.“

Džin Hi mrmlja sebi u bradu dok se gega ka vodi, pljeskajući perajima po površini sa svakim korakom. Emi zna da ničim neće naterati Džin Hi da se predomisli. Njena tvrdoglavost je bez premca. Gledajući u obe maske, Emi ih pruža ispred sebe, jednu uz drugu. Njena crna maska izgleda prastaro u poređenju s crvenom, ali bilo bi je stid da prihvati poklon od Džin Hi. Još dugo neće biti u prilici da je iskoristi kako treba.

„Ispucala ti je, a znaš da roniš preduboko. Jednog dana će ti se rasprsnuti, pa ćeš ostati slepa!“, viče Džin Hi preko ramena pre no što će zaroniti i zaplivati ispod vode ka svom omiljenom nalazištu.

Emi ubacuje crvenu masku u prijateljičin ručni frižider i zastaje da obuje peraja. Zatim produžuje za starom prijateljicom u more. Hladnoća joj prožima kosti udarnim talasom.

Džin Hi čeka da Emi stigne do nje; voda joj zapljuskuje grudi.

„Šta je to bilo danas?“, pita Džin Hi.

Odnekud Džin Hi uvek zna kad je Emi imala noćnu moru. Možda ta stara drugarica vidi njene tragove u Eminom izrazu, ili možda novu srebrnu vlas što je narasla preko noći. Džin Hi će nepogrešivo zahtevati da čuje koji je demon progutao devojkicu bez lica.

Ovog jutra Emi ne želi da se priseća stvorenja koje ju je probudilo takvim strahom, ali zna da se njena drugarica

nikad neće manuti toga. Emi zuri u mirne vode i dozvoljava sećanju da navre.

Tu je glas koji čuje samo u snovima. To je glas devojke, istovremeno prisno znan ali i tuđ, pa Emi ne prepoznaje ko to govori. Devojka doziva Emi; glas joj leti ka Emi u talasima, kao da putuje preko hiljadu morskih milja puste pučine.

Želi da se odazove devojci, ali kao što često biva u snovima, ne može da prozbori. Samo stoji na kamenitoj litici i sluša devojčine vapaje u kovitlacu vetra, pridržavajući se bosim nožnim prstima za stenu oštru kao britva i upinjući se da razazna sitnu priliku kroz podivljali orkan kose koja je šiba po licu.

Po burnim talasima, ka litici gde stoji Emi, plovi majušan čamac, a u njemu sedi neka devojka i doziva je. Lice joj je bela tačka bez ikakvih odlika usred tamnog mora. Emi pušta nemuštkrik dok se devojka izvrcé preko ograde i guta je ogromni plavi kit, koji je ponekad i siva sipa, a ponekad pak jeziva ajkula, ali te poslednje noći bio je kit, plavetan kao ponoć, sa zubima poput sečiva kao u kakve nemani. Tad se probudila, stežući se za grlo, ožednela i znojava, a san je na javi izbledeo u sećanju i ostavio joj sliku neke devojke koju je odavno odneo rat.

„Mislim da je bila sipa“, odgovara Emi Džin Hi, iako nije sigurna zašto je slagala. Možda je lakše slušati Džin Hi kako nagvažda o lažnom, a ne o pravom snu. „Da, bila je sipa.“ Odlučno klima glavom, kao da je time razgovoru kraj, ali Džin Hi je ne pušta tek tako.

„Je li opet bila siva? Ili ovog puta bela?“, podstiče ona Emi. „Hajde, pa pokušavam da ti pomognem!“

„Kakve veze ima boja?“ Emi otresa glavom da odbaci pramen kose sa očiju. „Svejedno je uvek proguta.“

„Siva boja znači bolest, a bela je neprirodna, sablasna. Zdrava sipa je crvena ili crvenkastosmeđa, ponekad jarko-narandžasta. To što tebe proganja možda je duh sipe, neka utvara iz tvoje prošlosti.“

Emi šišti kroz zube. Džin Hi je oduvek bila sklona fantaziranju, ali ovog jutra prevazilazi sebe. Zagazila je dublje u more i kreće se podjednako polako kao što se kretala i na obali, ali čim joj talasi stižu do ramena, zaranja i odjednom je preobražena. Emi je riba, jedno s morem, bez težine, predivna. Vakuumska tišina pod talasima smiruje je dok po dnu traga za dnevnim ulovom.

Ronjenje je dar. Tako joj je govorila majka kad je na nju došao red da uči zanat. Sada, sa sedamdeset sedam godina, Emi misli da konačno razume šta je majka htela da kaže. Ni telo joj nije ostarilo. Boli u takva hladna zimska jutra, negoduje po letnjoj pripeci, svakog dana preti da će otkazati poslušnost, ali ona zna da samo treba da se izbori s tim mukama dok ne uđe u vodu; tad će biti slobodna od okova starosti. Bestežinsko stanje umiruje njeno bolno telo. Susprezanje daha dok roni u potrazi za izobiljem okeana, ponekad i do dva minuta, dođe joj kao meditacija.

Nalazi se na mračnih dvadeset pet do trideset metara pod talasima. Osećaj je kao da upada u neku duboku matericu, jedini zvuk je damar u ušima koji potiče od sporih, ravnomernih udara njenog živog srca. Kroz polutminu se u krhotinama probijaju tanki odsecci sunca, a njene stare oči brzo se privikavaju na sumračnu izmaglicu. Roni glavačke, držeći telo čvrsto, i traga za dobro znanim sprudom gde joj je lovište. Duh joj se opušta; razmišlja samo o onom što će naći kad bude stigla dole. Prolaze sekunde, sporo, a u samoću joj se meša jedan glas.

Sad spavaj, ubeđuje je taj glas, smiren i spokojan, poput ruke koja nežno miluje po licu. Emi se zaustavlja na svom putu naniže da ne bi udarila o kamenito dno. Godine iskustva korisna su pomoć. Potiskuje taj glas od sebe, prisiljava oči da se usredsrede.

Pošto je pretražila nekoliko bokora lelujave morske trave, opazila je hobotnicu koja vreba plavu krabu. Kraba beži porebarke jer oseća opasnost, ali hobotnica je lukava i krije se u pukotini. Kraba zastaje i vraća se svom lovu na otpad. Hobotnica klizeći pruža dve hvataljke po pesku i proteže se sve dok se ne pojavi i lukovičasto telo, okruženo zrakastim pipcima. Pretvara se u podvodni vikor, grabi krabu, nestaje u istoj pukotini. Emi je za poslednjih godinu dana mnogo puta prisustvovala takvoj tragičnoj igri. Oseća srodstvo s tom hobotnicom i njenom kožom punom ožiljaka od borbi. Jedan pipak joj je kraći, verovatno je odnekud srećno umakla. Za razliku od Emine ukočene noge, taj pipak će se obnoviti i biće kao da se nikad ništa nije dogodilo.

U blizini pukotine je kolonija morskih ježeva, te ih Emi skuplja sa dna. Hobotnica je osetila njeno prisustvo i izbacuje oblak crne sepije, zaodevajući pukotinu podvodnim dimom. Emi ga tera rukom od sebe i načas oseća pod prstima mekano, sunderasto meso. Naglo privlači ruku grudima, pa je izbacuje naviše i pliva ka površini, posmatrajući istovremeno hobotnicu kako nestaje u zamućenoj daljini.

Dok Emi hvata vazduh, Čo Sun je grdi: „A što je sledeći put ne središ nožem? Gospodin Li bi dobro platio za tu hobotnicu, a ti je uvek pustiš. Živa šteta.“

Žene drže jedna drugu na oku dok rone. Izvežbale su se da motre na one koje rone najbliže njima, za slučaj da neka od njih zapadne u poteškoće. Mulsum, „vodeni dah“, za henjo znači smrt; ove godine su dve već tako izgubile život. No

svejedno bi Emi volela da ne motre na nju toliko pomno. Ni najmanje ne želi da ostane dole duže nego što joj pluća dopuštaju. Možda Čo Sun čeka da zauzme Emino mesto u poretku, da prisvoji njenu ronilačku teritoriju i konačno ugrabi priliku da smrsi konce staroj hobotnici.

„Pusti je na miru“, javlja se Džin Hi strogim glasom.

Čo Sun sleže ramenima i zaranja elegantnim kolutom napred, gotovo bez ikakvog pljuska, kao morski lav.

„Samo je ljubomorna što možeš duže bez vazduha nego ona, to i sama znaš“, kaže Džin Hi izduvavajući vodu iz nozdrva.

„Ti si uz nju“, uzvraća Emi.

„Naravno da nisam“, odsečno će Džin Hi, dižući nos. Namešta bolje svoju zelenu mrežu, ljuštore mekušaca zvekeću.

„Sve je u redu. Znam da deluje besmisleno. Samo mi je žalosno da uhvatim tu hobotnicu. Ona mi je kao stara prijateljica.“

„Stara prijateljica, ma nije nego!“, smeje se Džin Hi, zagrcavajući se morskom vodom. Prska Emi i vrti glavom. Zajedno zaranjanju i nastavljaju s pretragom.

Pošto je napunila četvrtinu mreže, Emi izranja da odmori pluća. Ovog dana kao da je nešto steže u njima, ne pliva dobro kao obično. Muti joj se u glavi. Džin Hi izranja pored nje.

„Dobro ti je?“

Emi pretražuje nebo i upire pogled ka suncu koje se rađa. Upravo lebdi nad horizontom. Uskoro će se otisnuti u nebo, more će se probuditi, ribari će zaposesti vode svojim motornim čamcima i mrežama. Glas u njenoj glavi čuti. Jedino se čuju talasi koji joj zapljuskuju bovu, pištavi pripev sumbija*

---

* Sumbi – specifični zvuk koji se čuje pri izdisanju vazduha nakon ronjenja. Tehnika takvog disanja, kome je cilj da se što brže izdahne ugljen-dioksid i što efikasnije udahne kiseonik, naziva se sumbisor. (Prim. prev.)

koji proizvode njene prijateljice dok izbacuju zaostali vazduh iz pluća svaki put kad izrone, i morske ptice što grakću nad njima na jutarnjem nebu. Emi se okreće ka Džin Hi i lovi joj pogled.

„Tako brzo završavaš?“, pita Džin Hi.

„Da, vreme mi je. Hoćeš li da poneseš i moj ulov na pijacu?“

„Naravno. Želim ti sreću“, izgovara ova i šturo salutira u znak pozdrava.

Emi klima glavom, pa se otiskuje ka žalu. Glatko seče vodu, uživajući u daru koji joj je dala majka. Kao da je hiljadu godina došlo i prošlo otkako je naučila da roni. Previše joj je bolno da se seća prošlosti, te zato Emi odbija od sebe to sećanje. Stiže do obale i započinje naporni put do svoje čatrlje. Na kopnu, teško meso njenog tela visi na tananim kostima. Sapliće se o kamen i zastaje da povрати ravnotežu.

Vetar nanosi tanak sloj oblaka, iznova sve bojeći u sivo. Emi odjednom oseća svoje godine, a povrhnjih još deset nametnutih. Za svakim pažljivim korakom sledi mala pauza, pošto levoj nozi treba vremena da pristigne desnu. Pažljivo birajući put po žalu, poredi sebe sa onom plavom krabom što je bežala po morskom dnu. Korak po korak, nalazi oslonac među stenama, polako, pažljivo, jer i predobro zna da u tren oka može svašta biti. Za razliku od krabe, ona ovoga dana neće pasti kao plen stare hobotnice. Mora na jedno drugo mesto, a vreme nije na njenoj strani.

Hana

Čedžu, leto 1943.

Japanski vojnici silom su ugurali Hanu u prikolicu kamiona sa još četiri devojke. Dve na licu imaju modrice. Sigurno su se opirale. U putu ćute, od šoka i straha. Hana preleće pogledom njihova lica, pitajući se da li joj je neka poznata, možda sa pijace. Dve su koju godinu starije od nje, jedna je mnogo starija, a četvrta znatno mlađa od svih njih. Ta devojčica je u kamionu zato što nije imala stariju sestru da je spase. Hana pokušava da joj uputi umirujuće misli, ali devojčici suze i dalje klize niz obraze. Plakanje Hani nije ni nakraj pameti. Ne želi da vojnici vide njen strah.

Kamion stiže pred policijsku stanicu baš u trenu kad sunce zaranja iza krova. Oči pojedinih devojaka ozarile su se pri pogledu na stanicu. Hana zuri u malo zdanje, očiju pretvorenih u proreze. Nema unutra ničeg što će njih spasti.

Pre četiri godine, stric joj je poslat da se bori protiv Kineza u ime japanskog cara. Dobio je nalog da se javi u tu policijsku

stanicu. Na zvaničnim položajima je bilo vrlo malo Korejaca, a i oni što su ih zauzimali bili su simpatizeri odani japanskoj vladi, izdajnici svojih sunarodnika. Zahtevali su od njenog strica da se prijavi i da se bori za zemlju koju prezire.

„Ako ne mogu da nas ubiju izgladnjivanjem, poubijaće nas na ratištu. Šalju ga da pogine. Čuješ li me? Ubiće tvog mlađeg brata“, povikala je majka na Haninog oca kad je saznala da stricu naređuju da se bori u Kini.

„Ne brini se, umem ja da se brinem o sebi“, kazao je stric i razbarušio Hani kosu. Njenu sestru je štipnuo za obraz, pa se osmehnuo.

Majka je vrtela glavom, a bes joj je izbijao iz pleća kao para iz čajnika u kom ključa voda.

„Ne umeš ti da se brineš o sebi. Takoreći nisi još ni muškarac. Nisi se oženio. Nemaš dece. Ovim ratom nas zatiru. Neće u ovoj zemlji ostati Korejaca.“

„Dosta više“, izgovorio je Hanin otac tako tihim glasom da je prosto zahtevao pažnju.

Rečito je pogledao ka Hani i njenoj sestri. Majka je stajala licem u lice s njim, kostrešeći se kao da će ga napasti novim rečima, ali tad su joj oči pošle kud i njegove. Lice joj se iskrivilo i klonula je na pod, gde je krenula da se njiše na kolenima.

Hana nikada dotad nije videla majku da se tako ponaša. Uvek je bila strahovito jaka i sigurna u sebe. Hana bi svoju majku čak opisala rečju *čvrsta*, kao što je čvrsta stena pod najdubljim pritiskom okeana, glatka na dodir, a ipak nesalomiva. No tog dana je postala ranjiva kao devojčica. To je Hanu uznemirilo, pa je uhvatila sestru za ruku.

Otac je prišao majci i zagrlio je. Zajedno su se njihali sve dok majka najzad nije pogledala u njega i izgovorila nešto što Hana nikad neće zaboraviti.

„Kada on ode, ko još ostaje da ga odvedu?“

Stric se u policijsku stanicu zaputio samouvereno, ponevši preobuku i zalihe hrane koje su brižljivo pripremile ruke njene majke, u torbi uprćenoj preko jednog ramena. Pošao je u rat hrabrog lica i posle šest meseci poginuo na frontu.

Hana priziva u sećanje njegov mladalački lik. Imao je devetnaest godina kad je poginuo. Tad je dvanaestogodišnjom Hani izgledao užasno staro. Mislila je da je odrastao čovek zato što je bio mnogo viši od nje i imao dubok glas. Sada shvata da je bio premlad da pogine. Sigurno je premirao od straha, baš kao trenutno ona. Strah, opipljiv bol koji seva u njenim rukama i nogama poput strujnih udara. Strah od nepoznate budućnosti. Strah da možda nikada više neće videti roditelje. Strah da će njena sestra ostati sama u moru. Strah od smrti u tuđoj zemlji. Japanska vojska je poslala kući stričev mač, japanski mač, koji je njen otac bacio u more.

Dok sedi u kamionu ispred iste te policijske stanice, Hana shvata zašto je stričev odlazak toliko ucvelio majku. Ne želi da je zamišlja kako se opet bespomoćno njiše na podu sad kad je ona sledeća po redu koju će odneti brodom u carev rat.

„Izlazite“, naređuje jedan vojnik spuštajući zadnju stranicu kamiona.

Uvodi devojke u stanicu u jednostrukoj koloni. Hana vodi računa da ne bude ni prva ni poslednja u nizu. Kao u jatu ribica, nada se da je sredina najbezbednija kad su okolo grabljivci. U stanici je tiho. Ne uspeva da obuzda drhtavicu. Kosa joj je još mokra od morske vode, a odeća za ronjenje ne pokriva joj telo baš previše. Steže ruke oko sebe i trudi se svom snagom da zaustavi cvokotanje zuba. Nečujnost, eto čemu teži, da bi mogla postati nevidljiva.

Na prijavnici, nekakav policijski narednik premerava devojke i klima glavom vojniku koji raportira. Korejac je, simpatizer, izdajnik. On im neće pomoći. Devojkama iz

očiju nestaje i poslednji trepet nade, sve zure u mazotine na sveže navoštenom podu. Narednik za šalterom zapoveda devojkama da u registrator upišu ime i prezime, uz to svoje godine i zanimanje roditelja. Hana je na žalu već slagala i rekla Morimotu da su njeni umrli, pa sad okleva jer ne zna kako da održi laž.

Oficir za šalterom ne poznaje je lično, ali verovatno zna njene roditelje, makar po njihovom japanskom prezimenu, koje glasi Hamasaki. Majčino korejsko prezime je Kim, očevo Džang; udate žene uvek zadržavaju svoje prezime. Dve devojke koje su ispred nje htele bi da ugođe vojnicima i ponašaju se kao poslušni podanici – ispisuju svoja japanska prezimena, ali Hana sluti da je prekasno za takve manevre. Umesto toga, spaja prezimena svojih roditelja u jedno, *Kim, Džang Ha*. Nada se da će lažno ime i prezime sprečiti Japance da saznaju da su njeni još živi i da možda čak odu po njenu sestru, dok se istovremeno jednim delićem bića nada da će roditelji pročitati to ime u registratoru i znati da je tuda prošla. Ova poslednja nada ne daje joj da poklekne.

Pošto su se upisale, vode ih u neku malu kancelariju. Prljavi zidovi drap boje izlepljeni su propagandnim plakatima koji oglašavaju koristi od dobrovoljnog rada za ratne potrebe Japana. Slični plakati krase i pijacu gde henjo i ribari prodaju svoj dnevni ulov podjednako seljacima i vojnicima. Ljudi na plakatima nacrtani su sa osmehom i sjajnim japanskim očima. Hani se te slike nikad nisu dopadale. Podsećaju je na one pretvorne izraze lica koji se kod svih jave kad se vojnik nađe blizu njihove tezge.

Njen otac je jedini njoj poznat odrasli čovek koji ne može da poprimi taj pretvorni izraz. Iz lica mu prosto zrači gnev izazvan nepravednom bratovljevom smrću, otvoren i nepokoran. Kad god neki vojnik priđe tezgi njenih roditelja i krene

da prevrće po morskim plodovima vrhom puške, ugledao bi njenog oca i iznenadno izgubio koncentraciju. Ruke bi počele da mu se tresu i samo bi otišao, zanemio i pometen.

Hana je u mnogo prilika svojim očima gledala tu razmenu i svaki put se pitala da li je vojnik u očevim očima video taj bol, ili pak nešto zloslutnije. Možda vojnici u svome odrazu vide predskazanu sopstvenu smrt? Hani je uvek bilo milo dok posmatra kako vojnik žurno beži, kao da ga je opržila čarolija.

Dok stoji sa ostalim devojkama, okružena plakatima lojalnih podanika s pretvornim izrazima lica, svim silama se trudi da svoje crte podesi tako da iz nje izbija osvetnička srdžba i da svaki vojnik koji joj se zapilji u lice žurno pobegne od plamenova u njenim očima. Možda i sama poseduje očevu čaroliju. Ta misao joj uliva nešto malo nade.

„Oblačite ovo, brže“, izdire se vojnik na njih. Svakoj daje haljinu drap boje, najlonske čarape, bele gaće, pamučni grudnjak. Haljine se tu i tamo razlikuju po kroju, ali sašivene su od iste tkanine.

„Za šta je ovo?“, šapatom pita jedna devojka, vodeći računa da u prisustvu vojnikâ govori samo na japanskom.

„Sigurno neka uniforma“, odgovara druga.

„Kuda nas vode?“, čuje se prestravljeni glas one devojčice za koju se Hani čini da je jedva malo starija od njene rođene sestre.

„Ovo nose Ženski patriotski odredi. Pominjala je moja nastavnica da regrutuju dobrovoljke“, izgovara devojka pored Hane. Zvuči samopouzdan, ali svejedno treperi od napetosti.

„Za šta dobrovoljke?“, konačno uspeva da upita Hana. Grlo joj je suvo kao barut, a glas hrapav.

„Nema priče“, viče vojnik i gruva u vrata. „Imate još dva minuta.“

Užurbano se oblače i staju u vrstu duž naspramnog zida sobe. Vrata se otvaraju, a one uzmiču. Ulazi Morimoto i odmerava Hanu od glave do pete pre no što će se posvetiti vizuelnoj inspekciji ostalih devojaka. On ju je tu doveo. On je i šalje odatle. Urezuje njegov lik u pamćenje kako bi znala kog da okrivi kad se bude vratila kući.

„Dobro je. Veoma dobro. Idite sad i nađite svoj broj cipela. Potom se vraćate u kamion.“ Maše rukom, dajući im znak da izađu, ali grabi Hanu za mišicu pre nego što je stigla da prođe. „U toj odeći izgledaš mnogo mlađe. Koliko imaš godina?“

„Šesnaest“, odgovara ona upinjući se da istrgne ruku iz nje-gove šake, ali on zariva prste u njeno meso. Kolena umalo da je izdaju od iznenadnog bola, iako ne pušta od sebe ni glasa.

On kao da razmišlja o njenom odgovoru dok je posmatra kako se bori da očuti. Oborila je oči, ali on joj diže bradu i primorava je da pogleda u njega. Pije je pogledom kao da nikad neće utažiti žeđ.

„Ona će se voziti pored mene.“ Pušta je.

Vojnik koji stoji ispred kancelarije salutira, a onda odvo-di Hanu da nađe sebi bezoblične cipele. Neki starac stoji naslonjen na zid; dok Hana prolazi kraj njega, on okreće glavu od nje. Prezire u tom času njegov kukavičluk, ali zatim mu oprašta jer zna da se boji. Svi se oni boje. Vojnik može Korejcu da smrska lobanju potpeticom čizme, a ako porodica zahteva kaznu za taj zločin, može joj se dogoditi da zatekne svoj dom spaljen do tla, ili pak da naprosto nestane, da je niko nikad ne vidi.

Napolju se oko njih kovitla hladan vetar. Kao da su bogovi pobrkali godišnja doba i odlučili da pošalju samotnu stud u nastupajuću letnju noć da ih prati. Motor vergla uprazno i nadjačava jecaje devojaka dok shvataju da ih odvođe od kuće. Hani se ne napušta bezbednost grupe. Jedan vojnik je gura